

دانشگاه الزهرا

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

موضوع:

بررسی تاثیر هزینه های عمرانی دولت بر رشد ارزش افزوده سرانه صنعت (در ۲۴ استان کشور)

طی سالهای ۷۲ - ۱۳۶۳ در ایران

استاد راهنما: جناب آقای دکتر ایرج توتونچیان

استاد مشاور: سرکار خانم دکتر منیژه نخعی

نگارش: مرجان دامن کشیده

دی ماه ۱۳۷۵

چکیده:

نظریه های مختلفی در مورد دخالت دولت در فعالیت های اقتصادی از دیرباز تا کنون وجود داشته است. دلیل اصلی دخالت های دولت در فعالیت های اقتصادی، کنترل و هدایت جامعه از طریق اثر گذاری بر متغیرهای اقتصادی است. هدف های عمده اقتصادی دولت ها برای دخالت در امور اقتصادی در سه شاخه عمده، تثبیت اقتصادی، توزیع مناسب و عادلانه درآمد و تخصیص بهینه منابع از طریق متغیرهای اقتصادی خرد و کلان قرار می گیرد.

در این پایان نامه به بررسی اثر هزینه های عمرانی دولت بر متغیر اقتصادی نظیر، رشد ارزش افزوده سرانه صنعت (کارگاه های بزرگ صنعتی کشور) و به عبارت دیگر رشد کارآیی صنعت در ۲۴ استان کشور طی سالهای ۷۲ - ۱۳۶۳ پرداخته شده است.

در این راستا- الگوهای اقتصادسنجی ای بر اساس مدل دایموند به روش *pooled data* (OLS) در طی سالهای مورد بررسی در ۲۴ استان کشور تخمین زده شده است.

متغیرهای توضیحی ای که اثرشان بر رشد ارزش افزوده سرانه صنعت مورد بررسی قرار گرفته اند، به صورت نسبی (هزینه های عمرانی به کل هزینه های دولت) و همچنین اسمی بوده اند. این متغیرها بدین شرح می باشند: هزینه های عمرانی زیربنایی، بخشهای مستقیم تولید (کشاورزی، صنعت و معدن)، اجتماعی و رفاهی عمران استان، آموزشی، هزینه های مربوط به صنایع، دو بخش مستقیم تولیدی (کشاورزی و معدن) اجتماعی و رفاهی و آموزشی، اجتماعی و رفاهی و آموزشی و عمران استان، اجتماعی و رفاهی و عمران استان.

نتیجه حاصل از مدل های برآورد شده بدین شرح است: تمامی اجزا هزینه های عمرانی دولت که در فوق نام برده شده اند به اشتباه هزینه های عمرانی زیربنایی، بر رشد ارزش افزوده سرانه صنعت اثر مثبت داشته اند. به عبارت دیگر هزینه های عمرانی زیربنایی بر رشد ارزش افزوده سرانه صنعت اثر منفی داشته است. زیرا ممکن است این اثر منفی به دلیل روش مورد بررسی که بیشتر شبیه روش مقطعی است به دست آمده باشد. همچنین، چون در این روش نمی توان از متغیرهای تاخیری (به عبارت دیگر نمی توان از الگوهای با وقفه زمانی) استفاده نمود، در نتیجه در اینجا علامت مورد انتظار مشاهده نمی گردد.

پس لازم ذکر است که افزایش هزینه های دولت باید با احتیاط صورت گیرد. زیرا بودجه دولت محدود و معین می باشد و ممکن است دولت با کسری بودجه مواجه شود. البته اگر افزایش هزینه های عمرانی با نظارت و کنترل دولت در رسیدن به اهداف خود (تولید) انجام شود در این صورت کسر بودجه ای که به وجود می آید، بلا اشکال است. ولی افزایش هزینه های جاری دولت به دلیل امکان ضعیف

کنترل کارایی آن تورم زا می باشد. همچنین دولت ضرورتاً و نهایتاً با افزایش (کاهش) هزینه هایش دامنه دخالت خود را در فعالیت های اقتصادی گسترش نمی دهد (محدود نمی کند) بلکه دولت با قانونگذاری (تصویب ماده قانون یا تبصره ای) می تواند این عمل را انجام دهد که این به نوبه خود می تواند اثر مثبتی بر رشد ارزش افزوده سرانه صنعت (رشد کارایی صنعت) داشته باشد. اینگونه دخالتها ضرورتاً هزینه های دولت را (جز به منظور نظارت و کنترل) اضافه نکرده اند، پس تورم زا نیستند.

فهرست مطالب

چکیده

مقدمه

فصل اول: کلیات

۱-۱ اهمیت موضوع

۱-۲ هدف تحقیق

۱-۳ روش تحقیق

۱-۴ معنای واژه دولت در فرهنگ لغات

۱-۵ دولت و مفهوم دولت

پی نوشتها

فصل دوم: نظریه های اقتصادی مختلف در مورد دخالت دولت در فعالیت های اقتصادی

۲-۱ نظریه های اقتصادی در مورد نقش و قلمرو دولت در فعالیت های اقتصادی

۲-۱-۱ نظریه های اقتصادی مکتب کلاسیک در مورد نقش و قلمرو دولت در فعالیت های

اقتصادی

نظریه آدام اسمیت

نظریه جان استوارت میل

۲-۱-۲ نظریه کارل مارکس در مورد نقش و قلمرو دولت در فعالیت های اقتصادی

۲-۱-۳ نظریه های اقتصادی مکتب اتریش در مورد نقش و قلمرو دولت در فعالیت های

اقتصادی

۲-۱-۴ نظریه های اقتصادی مکتب نئوکلاسیک در مورد نقش و قلمرو دولت در فعالیت های

اقتصادی

نظریه داگلاس نورث

نظریه بوکانن

۲-۱-۵ نظریه های اقتصادی مکتب نهادیون در مورد نقش و قلمرو دولت در فعالیت های

اقتصادی

نظریه جان کنت گالبرایت

۲-۱-۶ نظریه های اقتصادی مکتب کینزین در مورد نقش و قلمرو دولت در فعالیت های

اقتصادی

۲-۱-۷ نظریه های اقتصادی بخش عمومی در مورد نقش و قلمرو دولت در فعالیت های

اقتصادی

نظریه واگنر

تحلیل پیکاک و وایزمن

۲-۲ رفتار مالی بخش عمومی در کشورهای در حال توسعه

۲-۳ حدود اختیارها و وظایف اقتصادی دولت از دیدگاه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

پی نوشت

فصل سوم: تجزیه و تحلیل اجزا هزینه های عمرانی دولت در ایران طی سالهای ۷۲ - ۱۳۶۳

۳-۱ نکاتی چند درباره اندازه گیری فعالیت های اقتصاد دولت

۳-۲ مروری اجمالی بر مطالعات انجام شده در سطح بین المللی

۳-۳ مروری اجمالی بر مطالعات انجام شده در ایران

۳-۴ هزینه های عمرانی دولت و رشد ارزش افزوده سرانه صنعت

۳-۴-۱ طبقه بندی هزینه دولت

۳-۴-۲ چارچوب نظری مدل دایموند

۳-۴-۳ بررسی اثر اجزا هزینه های عمرانی دولت بر رشد ارزش افزوده سرانه صنعت بر اساس

مدل دایموند در ایران طی سالهای ۷۲ - ۱۳۶۳

۳-۴-۳-۱ تجزیه و تحلیل آماری و بررسی نتایج حاصل از آنها

پی نوشتها

فصل چهارم: نتیجه گیری و پیشنهادات

پیوست (۱)

جداول

پیوست (۲)

مدلهای کامپیوتری

منابع و مأخذ